

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (aštuntoji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. sausio 25 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Pamatinis sprendimas 2005/212/TVR – Nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimas – 1 straipsnio trečia įtrauka – Sąvoka „nusikaltimo priemonė“ – 2 straipsnio 1 dalis – Valstybių narių pareiga imtis priemonių, kad galėtų konfiskuoti nusikaltimo priemones – Transporto priemonė, naudota akcizu apmokestinamoms prekėms be mokesčio banderolės vežti pažeidžiant įstatymą“

Byloje C-722/22

dėl *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas, Bulgarija) 2022 m. lapkričio 22 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2022 m. lapkričio 24 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje, iškeltoje

Sofiyski gradski sad,

TEISINGUMO TEISMAS (aštuntoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas N. Piçarra (pranešėjas), teisėjai N. Jääskinen ir M. Gavalec,

generalinis advokatas M. Campos Sánchez-Bordona,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos L. Kotroni, A. Magrippi ir E. Tsaousi,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,
- Europos Komisijos, atstovaujamos S. Grünheid ir I. Zaloguin,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: bulgarų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo (OL L 68, 2005, p. 49) 1 straipsnio trečios įtraukos ir 2 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *ex officio* iškeltą bylą dėl variklinių transporto priemonių, kurias galutiniu nuosprendžiu nuteisti organizuotos nusikalstamos grupės nariai naudojo akcizu apmokestinamoms prekėms be mokesčio banderolės vežti taip pažeisdami įstatymą, konfiskavimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Pamatinio sprendimo 2005/212 1 ir 10 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(1) Pagrindinis tarpvalstybinio organizuoto nusikalstamumo motyvas yra finansinė nauda. Todėl bet koks tokio nusikalstamumo prevencijos ir kovos su juo bandymas, kad būtų veiksmingas, turėtų būti sutelktas į nusikalstamu būdu įgytų lėšų suradimą, išaldymą, areštavimą ir konfiskavimą. Tačiau tai apsunkina, *inter alia*, skirtingi valstybių narių teisės aktai šioje srityje.

<...>

(10) Šio pamatinio sprendimo tikslas yra užtikrinti, kad visos valstybės narės turėtų veiksmingas taisykles, reglamentuojančias nusikalstamu būdu įgytų pajamų konfiskavimą, *inter alia*, susijusias su įrodinėjimo našta dėl asmens, nuteisto už su organizuotu nusikalstamumu susijusį nusikaltimą, turimo turto šaltinio. <...>“
- 4 Šio pamatinio sprendimo 1 straipsnio „Sąvokų apibrėžimai“ trečioje įtraukoje numatyta:

„Šiame pamatiniame sprendime:

<...>

– „nusikaltimo priemonės“ – bet koks turtas, visas arba iš dalies kuriuo nors būdu naudojamas arba planuojamas panaudoti nusikaltimo arba nusikaltimų padarymui.“
- 5 Šio pamatinio sprendimo 2 straipsnio „Konfiskavimas“ 1 dalyje nustatyta:

„Kiekviena valstybė narė imasi būtinų priemonių, kad galėtų konfiskuoti visas arba dalį nusikaltimo priemonių ir lėšų, įgytų iš nusikaltimų, už kuriuos baudžiama laisvės atėmimu daugiau kaip vieneriems metams, arba turtą, kurio vertė atitinka tokias lėšas.“

- 6 Šio pamatinio sprendimo 4 straipsnis „Teisės gynimo priemonės“ suformuluotas taip:
„Kiekviena Šalis [valstybė narė] imasi reikalingų priemonių užtikrinti, kad suinteresuotos šalys, kurioms taikomos 2 ir 3 straipsniuose numatytos priemonės, turėtų veiksmingas priemones apginti savo teises.“
- 7 Pamatinio sprendimo 2005/212 5 straipsnyje „Apsaugos priemonės“ numatyta:
„Šis pamatinis sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius principus, visų pirma įskaitant nekaltumo prezumpciją, kaip įtvirtinta Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje.“

Bulgarijos teisė

- 8 Klostantis pagrindinės bylos aplinkybėms taikytinos redakcijos 1968 m. gegužės 1 d. *Nakazatelen kodeks* (Baudžiamasis kodeksas) (DV, Nr. 26, 1968 m. balandžio 2 d.; taikytina redakcija išdėstyta DV, Nr. 60, 2011 m. rugpjūčio 5 d.; toliau – NK) 53 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta:
„Neatsižvelgiant į baudžiamąją atsakomybę, valstybės naudai konfiskuojami:
a) daiktai, priklausantys kaltam asmeniui ir skirti arba naudoti tyčinei nusikalstamai veikai įvykdyti;
<...>“
- 9 Pagal NK 234 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies 3 punktą už faktinį didelio kiekio akcizu apmokestinamų prekių be mokesčio banderolės turėjimą pažeidžiant teisės aktus baudžiama laisvės atėmimo bausme nuo dvejų iki aštuonerių metų ir draudžiama verstis tam tikromis profesijomis arba vykdyti tam tikrų rūšių veiklą.
- 10 Pagal NK 321 straipsnio 2 dalį ir 3 dalies 2 punktą už priklausymą organizuotai nusikalstamai grupei siekiant praturtėti baudžiama laisvės atėmimo bausme nuo trejų iki dešimties metų.

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 11 AP, BP, OP ir PG pagal NK 321 straipsnio 3 dalies 2 punktą buvo nuteisti laisvės atėmimu: pirmajam skirta trejų metų laisvės atėmimo bausmė, antrajam ir trečiajam – vienerių metų laisvės atėmimo bausmė, o ketvirtajam – šešių mėnesių laisvės atėmimo bausmė už tai, kad nuo 2011 m. rugpjūčio mėn. iki 2012 m. birželio mėn. dalyvavo organizuotoje nusikalstamoje grupėje, kuri siekdama praturtėti vykdė NK 234 straipsnyje numatytas nusikalstamas veikas.
- 12 Priklausydami šiai organizuotai nusikalstamai grupei, AP, BP ir GV 2011 m. rugpjūčio 20 d. Bulgarijoje nusipirko puspriekabės vilkiką; šį vilkiką 2011 m. rugpjūčio 21 d. Graikijoje vairavo OP ir prie jo prikabino priekabą, pakrautą cigarečių pakelių be mokesčio banderolės, kurių vertė siekė 2,348 mln. Bulgarijos levų (BGN) (apie 1,2 mln. EUR). 2011 m. rugpjūčio 23 d. OP šia transporto priemone nuvažiavo į Varną (Bulgarija), ten krovinyš buvo iškrautas sandėlyje. 2011 m. rugpjūčio 24 d. krovinį konfiskavo policija. Už šią nusikalstamą veiką AP, BP, OP ir GV pagal NK 234 straipsnio 2 dalies 3 punktą buvo nuteisti laisvės atėmimo bausmėmis: pirmajam skirta vienerių metų ir vienuolikos mėnesių laisvės atėmimo bausmė, antrajam ir trečiajam – vienerių metų, o ketvirtajam – ketverių metų.

- 13 Šiomis aplinkybėmis *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas, Bulgarija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, savo iniciatyva pradėjo procesą dėl daiktinių įrodymų, gautų vykstant baudžiamajam procesui, per kurį buvo priimti šio sprendimo 11 ir 12 punktuose nurodyti galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai, likimo. Šiam teismui visų pirma kyla klausimas, ar puspriekabės vilkikas ir priekaba, kuriais cigarečių pakelių krovinyms be mokesčio banderolės gabentas iš Graikijos į Bulgariją, buvo naudojamas kaip nusikalstamos veikos „priemonė“, kaip tai suprantama pagal Pamatinio sprendimo 2005/212 1 straipsnio trečią įtrauką.
- 14 Tas teismas pažymi, kad, pirma, pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus nusikalstama veika laikomas akcizais apmokestinamų prekių be mokesčio banderolės turėjimas, bet ne šių prekių gabenimas. Antra, jis pažymi, kad *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas, Bulgarija) 2013 m. gruodžio 18 d. aiškinamajame sprendime Nr. 2/13 konstatavo, jog transporto priemonė, kurioje rastos akcizais apmokestinamos prekės be mokesčio banderolės, patenkančios į NK 234 straipsnio taikymo sritį, nėra šios nusikalstamos veikos priemonė, todėl negali būti konfiskuota pagal NK 53 straipsnio 1 dalies a punktą.
- 15 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad turėjimas yra faktinis disponavimas šiomis prekėmis, o jų gabenimas yra šio disponavimo išraiška. Todėl, jo nuomone, pagrindinėje byloje nagrinėjamas puspriekabės vilkikas ir priekaba buvo naudojami kaip nusikalstamos veikos, kurią sudaro „didelio kiekio“ cigarečių pakelių be mokesčio banderolės turėjimas, „priemonė“.
- 16 Tokiomis aplinkybėmis *Sofiyski gradski sad* (Sofijos miesto teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar su Pamatinio sprendimo 2005/212 2 straipsniu, siejama su 1 straipsnio trečia įtrauka, suderinamas toks nacionalinės teisės normų aiškinimas, pagal kurį krovininė transporto priemonė (vilkikas ir priekaba), kurioje organizuotos nusikalstamos grupės nariai faktiškai turėjo didelį kiekį akcizu apmokestinamų prekių (cigarečių) be mokesčio banderolės ir kuria jie šias prekes vežė, neturi būti konfiskuota kaip nusikaltimo priemonė?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 17 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Pamatinio sprendimo 2005/212 1 straipsnio trečia įtrauka ir 2 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad transporto priemonė, naudojama akcizais apmokestinamoms prekėms be mokesčio banderolės gabenti pažeidžiant įstatymą, yra nusikalstamos veikos „priemonė“.
- 18 Pagal Pamatinio sprendimo 2005/212 1 straipsnio trečią įtrauką sąvoka „priemonė“ apima „bet kok[į] turt[ą], vis[ą] arba iš dalies kuriuo nors būdu naudojam[ą] arba planuojam[ą] panaudoti nusikaltimo arba nusikaltimų padarymui“.
- 19 Šio pamatinio sprendimo 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekviena valstybė narė turi imtis būtinų priemonių, kad galėtų konfiskuoti visas arba dalį nusikaltimo priemonių ir lėšų, įgytų iš nusikaltimų, už kuriuos baudžiama daugiau kaip vienu metų laisvės atėmimu, arba turtą, kurio vertė atitinka tokias lėšas.

- 20 Iš šių nuostatų, visų pirma iš žodžių „bet koks turtas“ ir „kuriuo nors būdu“, matyti, kad, jeigu daiktas naudojamas arba skirtas naudoti nusikalstamai veikai, patenkančiai į šio pamatinio sprendimo taikymo sritį, vykdyti, jis yra šios nusikalstamos veikos „priemonė“.
- 21 Nagrinėjamu atveju iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad už pagrindinėje byloje nagrinėjamą nusikalstamą veiką, numatytą NK 234 straipsnio 2 dalies 3 punkte, t. y. už didelio kiekio akcizais apmokestinamų prekių be mokesčio banderolės turėjimą, baudžiama laisvės atėmimu nuo dvejų iki aštuonerių metų. Taigi ši nusikalstama veika gali patekti į Pamatinio sprendimo 2005/212 taikymo sritį pagal jo 2 straipsnio 1 dalį, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 22 Vadinasi, jeigu transporto priemonė „koku nors būdu“ naudojama tokiai nusikalstamai veikai vykdyti, ši transporto priemonė patenka į sąvoką „priemonė“, kaip ji suprantama pagal šio pamatinio sprendimo 1 straipsnio trečią įtrauką, ir nereikia daryti skirtumo pagal tai, ar ši transporto priemonė naudojama kaip prekių, kurios yra atitinkamos nusikalstamos veikos dalykas, gabenimo, ar laikymo arba saugojimo priemonė.
- 23 Atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimus, svarbu pabrėžti, kad dėl pagrindų sprendimo, kaip antai Pamatinio sprendimo 2005/212, privalomojo pobūdžio, be kita ko, valstybių narių teismams kyla pareiga nacionalinę teisę aiškinti kuo labiau atsižvelgiant į atitinkamo pagrindų sprendimo tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas jame numatytas rezultatas. Ši pareiga pagrįsta pačia SESV sistema, nes sudaro sąlygas nacionaliniams teismams nagrinėjant gautas bylas pagal savo jurisdikciją užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą (šiuo klausimu žr. 2005 m. birželio 16 d. Sprendimo *Pupino*, C-105/03, EU:C:2005:386, 43 punktą ir 2017 m. birželio 29 d. Sprendimo *Poptawski*, C-579/15, EU:C:2017:503, 31 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 24 Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principas reikalauja, kad nacionalinis teismas prireikęs atsižvelgtų į visą nacionalinės teisės sistemą, siekdamas nustatyti, koku mastu ji turi būti taikoma, kad būtų išvengta priešingo nei atitinkamu pagrindų sprendimu siekiamo rezultato. Vis dėlto šiuo principu negalima grįsti nacionalinės teisės aiškinimo *contra legem* (šiuo klausimu žr. 2005 m. birželio 16 d. Sprendimo *Pupino*, C-105/03, EU:C:2005:386, 47 punktą ir 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-554/14, EU:C:2016:835, 66 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 25 Nacionalinio teismo pareigą aiškinant ir taikant susijusias savo nacionalinės teisės normas atsižvelgti į pagrindų sprendimo turinį riboja bendrieji teisės principai, konkrečiai kalbant, teisinio saugumo ir negaliojimo atgal principai. Pagal šiuos principus draudžiama, kad ši pareiga, remiantis pagrindų sprendimu ir neatsižvelgiant į jį įgyvendinantį įstatymą, galėtų lemti nusikalstamą veiką padariusių asmenų baudžiamosios atsakomybės nustatymą arba sugriežtinimą (šiuo klausimu žr. 2005 m. birželio 16 d. Sprendimo *Pupino*, C-105/03, EU:C:2005:386, 44 ir 45 punktus ir 2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Poptawski*, C-579/15, EU:C:2017:503, 75 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 26 Atsižvelgiant į tai, pareiga pateikti Sąjungos teisę atitinkantį aiškinimą reiškia, kad nacionaliniai teismai privalo savo iniciatyva netaikyti jokio aukštesnės instancijos teismo pateikto aiškinimo, kuris pagal nacionalinę teisę jiems privalomas, jei toks aiškinimas nesuderinamas su atitinkamu pagrindų sprendimu. Taigi nacionalinis teismas negali pagrįstai remtis tuo, jog neturi galimybės aiškinti nacionalinės teisės nuostatos taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę, vien dėl to, kad

aukščiausiasis teismas šią nuostatą nuolat aiškino ir taikė taip, kad ji neatitiko šios teisės (šiuo klausimu žr. 2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Popławski*, C-573/17, EU:C:2019:530, 78 ir 79 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją).

- 27 Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad, pirma, Pamatinio sprendimo 2005/212 nuostatos, dėl kurių pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, nėra susijusios su asmenų, kuriems taikoma galima konfiskavimo priemonė, baudžiamosios atsakomybės apimtimi ir, antra, nusikaltimo priemonių, kuriomis pasinaudota vykdant nusikalstamą veiką, konfiskavimas valstybės naudai pagal NK 53 straipsnio 1 dalį vykdomas „neatsižvelgiant į baudžiamąją atsakomybę“.
- 28 Be to, vadovaujantis Pamatinio sprendimo 2005/212 5 straipsniu, bet kokiu nutarimu dėl galimo konfiskavimo pagrindinėje byloje turi būti paisoma pagrindinių teisių, visų pirma teisės į nuosavybę, įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jos 52 straipsnio 1 dalimi. Toks konfiskavimas negali pažeisti sąžiningo trečiojo asmens, kuris nežinojo ir negalėjo žinoti, kad jo turtas buvo naudojamas nusikalstamai veikai vykdyti, teisės į nuosavybę (šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 14 d. Sprendimo *Okrazhna prokuratura – Haskovo ir Apelativna prokuratura – Plovdiv*, C-393/19, EU:C:2021:8, 55 punktą).
- 29 Be to, pagal Pamatinio sprendimo 2005/212 4 straipsnį, siejamą su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsniu, valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad asmenys, kuriems taikomas konfiskavimas, turėtų veiksmingų priemonių savo teisėms apginti. Tai yra ne tik asmenys, pripažinti kaltais dėl nusikalstamos veikos, bet ir tretieji asmenys, kurių turtui taikoma ši priemonė (šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 14 d. Sprendimo *Okrazhna prokuratura – Haskovo ir Apelativna prokuratura – Plovdiv*, C-393/19, EU:C:2021:8, 60, 61 ir 63 punktus).
- 30 Atsižvelgiant į visus išdėstytus motyvus, į pateiktą klausimą reikia atsakyti: Pamatinio sprendimo 2005/212 1 straipsnio trečia įtrauka ir 2 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad transporto priemonė, naudojama akcizais apmokestinamoms prekėms be mokesčio banderolės gabenti pažeidžiant įstatymą, yra nusikalstamos veikos „priemonė“.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 31 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendžia:

2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo 1 straipsnio trečia įtrauka ir 2 straipsnis

turi būti aiškinami taip:

transporto priemonė, naudojama akcizais apmokestinamoms prekėms be mokesčio banderolės gabenti pažeidžiant įstatymą, yra nusikalstamos veikos „priemonė“.

Parašai.